

โรงเรียนผู้สูงอายุ : รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุเชิงพุทธของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
An Elderly School: The Pattern of an elderly using the Buddhist way of the Elderly School
in Muang District Lamphun Province.

พระชาณุณรงค์ อดตทนโต (เสาร์รัตน์ไพร)

Phra Channarong Attanto (Saoratnaphrai)

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

channarongattatan171@gmail.com

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง โรงเรียนผู้สูงอายุ : รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุเชิงพุทธของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 6 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 9 คน รวมจำนวน 15 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1) แนวคิดการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นแนวคิดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ของชุมชนแต่ละท้องถิ่น เป็นผู้กำหนดนโยบาย การวางแผนการดำเนินการดูแลผู้สูงอายุ การกำหนดโครงสร้างของโรงเรียน การกำหนดโครงสร้างการเรียนการสอน การกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอน และการติดตามประเมินผล และการวิเคราะห์ผลการดำเนินการ

2) รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มี 2 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบการสังคสมงเคราะห์การดูแลผู้สูงอายุ เป็นการบูรณาการร่วมกันในการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผ่านกิจกรรมอาสาป็นสุข และกิจกรรมเพื่อนเยี่ยมเพื่อน 2. รูปแบบการพัฒนาสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุ มี 2 รูปแบบ คือ 1.การพัฒนาสวัสดิการการดูแลด้านสุขภาวะ ทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม ทางปัญญา และ 2.การพัฒนาสวัสดิการการดูแลผู้สูงอายุด้วยการเผยแพร่ธรรมะ ผ่านกิจกรรมธรรมสังฆจร และวันสำคัญในพระพุทธศาสนา

3) ปัญหาอุปสรรคของการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้แก่ 1.ปัญหาด้านการบริหารจัดการด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ 2. ปัญหาการขาดแคลนการจัดสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุ 3. ปัญหาข้อจำกัดด้านบุคลากร 4. ปัญหาการขาดข้อมูลอย่างบูรณาการ 5. ปัญหาการขาดแคลนพาหนะในการเดินทาง 6. ปัญหาการขาดอุปกรณ์เสริมในการดูแล

คำสำคัญ : โรงเรียนผู้สูงอายุ, การดูแลผู้สูงอายุ, เครือข่ายผู้สูงอายุ

Abstract

Thesis on An Elderly School: The Pattern of an elderly using the Buddhist way of the Elderly School in Muang District Lamphun Province was a qualitative research. Study from the

document Related research And in-depth interviews From key informants, namely staff caring for the elderly, totaling 6 people and elderly 9 people, totaling 15 people.

The research results were found that

1) The concept of caring for the elderly at an elderly school in Muang District, Lamphun Province is a concept of participation in various sectors. Of each local community Is a policy maker Elderly care action planning School structure designation Teaching and learning structure Teaching and learning curriculum And monitoring and evaluation And analysis of performance results

2) The model of care for the elderly at an elderly school in Muang District, Lamphun Province has 2 forms: 1. Social work model, elderly care It is a joint integration in helping the elderly. Through volunteer activities 2. The development of welfare in caring for the elderly has 2 forms: 1. Welfare development, physical, psychological, and social care. And 2. Development of welfare, caring for the elderly through Dharma propagation. Through activities And important days in Buddhism

3) Problems and obstacles to caring for the elderly at an elderly school in Muang District, Lamphun Province, which are: 1. Problems in managing welfare for the elderly; 2. The shortage of welfare provision for elderly care; 4. The lack of integrated information 5. The lack of transportation vehicles 6. The lack of accessories to take care.

Keywords; law, principle, The claim of ignorance of the discipline

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยเรามีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวนมาก เพราะว่าอัตราการเกิดการเกิดและการตายของประชาชนไทยไม่สมดุลกัน ทำให้มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะสังคม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง รวมถึงระบบการศึกษาด้วย จะเห็นได้ว่าคนไทยเราเมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจะขาดการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัว เพราะในสภาวะสังคมปัจจุบันทุกคนต้องแข่งขันกันในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างฐานะให้ดีขึ้น ส่วนหนึ่งสาเหตุจากค่าครองชีพสูงมากในปัจจุบันความสัมพันธ์กันในครอบครัวระหว่าง พ่อแม่ ลูกหลาน และญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นการสัมพันธ์ทางสังคมในครอบครัวไม่ได้ใกล้ชิดกันเหมือนกับสังคมในครอบครัวในอดีต ผู้สูงอายุรวมคือผู้ที่พัวพันในวิถีการทำงานและเกษียณงานราชการ ดำเนินชีวิตด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัวน้อยมาก เมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันได้มีหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้เห็นความสำคัญของประชากรผู้สูงอายุ และเพื่อเป็นการสร้างรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนนั้นๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมในการเรียนรู้ร่วมกัน และเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตและภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นมาเผยแพร่

เพื่อให้คนในชุมชนเรียนรู้ จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมได้มีส่วนร่วมกันเพื่อสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในสังคมผู้สูงอายุ และที่สำคัญที่สุดคือ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพทั้งร่างกายและจิตใจและเรียนรู้วิถีชีวิตอยู่ร่วมกับกลุ่มคนในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข

การศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นการให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุเพราะวัยสูงอายุเป็นวัยสุดท้ายของชีวิต มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านอารมณ์ จิตใจและร่างกาย ผู้สูงอายุจึงสมควรได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพทุกๆ ด้าน เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีเป็นการชะลอการเสื่อมของร่างกายและเตรียมความพร้อมทางร่างกายในการเกิดโรคร้ายไข้เจ็บที่ตามมา (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ. โลกของผู้สูงอายุไทย. แหล่งที่มา www.thaihealth.or.th/node/9024) ที่ผ่านมารายงานว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพร่างกาย วิตกกังวลในการเจ็บป่วยปัญหาการถูกทอดทิ้ง ขาดการเอาใจใส่ดูแลทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย และการควบคุมภาวะทางอารมณ์ของผู้สูงอายุ โดยใช้หลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในทางการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยใช้หลักธรรมของสังคหวัตถุ 4 (ท.ป. (ไทย) 11/140/167:267/244.) นำมาปฏิบัติต่อผู้สูงอายุและดูแลผู้สูงอายุ คือ ๑) ทาน การให้ปัน ๒) ปิยวาจา เจรจาจาที่อ่อนหวาน ๓) อัถถจริยา ประพฤติสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ๔) สมานัตตาคาความเป็นผู้มีตนเสมอ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบและแนวคิดของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุและเพื่อศึกษารูปแบบ การพัฒนาเครือข่ายของโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อนำผลของการศึกษามาพัฒนาส่งเสริมการดำเนินงานของโรงเรียน ผู้สูงอายุให้มีศักยภาพที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง โรงเรียนผู้สูงอายุ : รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุเชิงพุทธของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้นำเสนอขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

รูปแบบการศึกษาวิจัย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแล จำนวน ๖ คน และ ผู้สูงอายุ จำนวน ๙ คน

เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

2) กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

3) สร้างเครื่องมือวิจัย

4) นำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไข

5) เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth interview) โดยการขอความร่วมมือจากองค์กรหรือบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการบันทึกข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกข้อมูล และการบันทึกเสียง เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องย้อนกลับในภายหลังได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) พร้อมทั้งนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาอ้างอิงคำพูดบุคคล เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาศึกษารูปแบบที่ดีของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

สรุปผลการวิจัย

แนวคิดการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

๑) มีแนวคิดเริ่มจากคณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เห็นว่าจำนวนประชากรชุมชนของท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นทุกปี จึงได้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น เพื่อรองรับปัญหาในด้านการให้สวัสดิการของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม

๒) การวางแผนและขั้นตอนในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่า การกำหนดการวางแผนดำเนินการได้จัดทำร่วมกับชุมชนผู้สูงอายุในชุมชน หมู่บ้าน และตำบล ซึ่งคณะทำงานของผู้บริหารองค์กรท้องถิ่นทำการบูรณาการในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ความรู้และขั้นตอนในกระบวนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นมา โดยเชิญผู้มีความรู้ความสามารถทั้งประสบการณ์ภูมิปัญญาเป็นวิทยากรและดำเนินการเกี่ยวกับการร่างหลักสูตรเพื่อทำเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐาน ได้แก่ การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ กากจัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติ การร่างและเตรียมหลักสูตร การจัดหาจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการรับสมัครนักเรียนผู้สูงอายุ

3) การกำหนดโครงสร้างและการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่า การดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุได้ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการบริหาร โดยมีตัวแทนคณะกรรมการผู้สูงอายุของแต่ละชุมชน หมู่บ้าน

และตำบล เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ อาคารสถานที่ และงบประมาณอุดหนุนบางส่วนยังมาจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ของแต่ละจังหวัด

4) การกำหนดแผนการเรียนการสอน จากวิจัยพบว่า มีการประชุมร่วมกันทั้งวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถและวิทยากรในด้านภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อกำหนดแผนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานความรู้ของผู้สูงอายุ มีการกำหนดหลักสูตรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

5) การดูแลผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่า กองสวัสดิการสังคมของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำหน้าที่ดูแลในสวัสดิการทุกอย่างแก่ผู้สูงอายุ ตั้งแต่การดูแลด้านสุขอนามัยตลอดจนถึงสวัสดิการด้านรายได้

6) การติดตามประเมินผล จากการวิจัยพบว่า มีการติดตามการประเมินผลและการวิเคราะห์ผลการดำเนินการทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดสวัสดิการ และการดำเนินงานทั่วไป

รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

รูปแบบของการดูแลผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จากการวิจัยพบว่า มีการจัดสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุอยู่ 2 รูปแบบ คือ

1.รูปแบบการสังคสมงเคราะห์ในการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า เป็นการบูรณาการร่วมกันในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยการให้ความรู้ ผ่านกระบวนการของโรงเรียนผู้สูงอายุ การสร้างอาชีพ รายได้ เช่น การทำกาแฟล้านนา และการทำกรวยดอกไม้ใบตอง ผ่านกิจกรรมโครงการอาสาป็นสุข และกิจกรรมเพื่อนเยี่ยมเพื่อน

2.รูปแบบการพัฒนาสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุ พบว่ามีอยู่ 2 รูปแบบคือ การพัฒนาสวัสดิการการดูแลด้านสุขภาพ และการพัฒนาสวัสดิการการดูแลผู้สูงอายุด้านการเผยแพร่ธรรมะ

ปัญหาอุปสรรคของการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

จากการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคของการดูแลผู้สูงอายุมีอยู่ 6 ประการ คือ 1) ปัญหาการขาดแคลนการจัดสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุ 2) ปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินงานการดูแลผู้สูงอายุ 3) ปัญหาข้อจำกัดด้านบุคลากร 4) ปัญหาการขาดข้อมูลอย่างบูรณาการ 5) ปัญหาการขาดข้อมูลอย่างบูรณาการ 6) ปัญหาการขาดแคลนพาหนะในการเดินทาง 7) ปัญหาการขาดอุปกรณ์เสริมในการดูแล

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง โรงเรียนผู้สูงอายุ : รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุเชิงพุทธของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

แนวคิดการดำเนินการการดูแลผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งจะมีผู้สูงอายุของแต่ละชุมชนเข้าไปเป็นตัวแทนคณะกรรมการเพื่อบริหารโรงเรียน ซึ่งการร่างหลักสูตรและกิจกรรมต่างๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การร่างหลักสูตรจะมีการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจในเบื้องต้น จะมีการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ มีการประชาคมโดยให้ผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็นและได้สะท้อนความต้องการที่จะเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุว่ามีความสนใจที่จะเรียนรู้อะไร จากนั้นประธานโรงเรียนผู้สูงอายุที่มาจากประธานคณะกรรมการผู้สูงอายุของแต่ละชุมชนที่ได้เลือกเข้ามาได้ทำหน้าที่ในการร่างหลักสูตร โดย

มีผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม ผู้อำนวยการกองการศึกษาเป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำต่างๆ และในบางแห่งจะอาศัยอดีตผู้อำนวยการโรงเรียนที่เกษียณอายุราชการและเป็นคณะกรรมการผู้สูงอายุ ได้เป็นประธานในการร่างหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนผู้สูงอายุได้ให้ความสำคัญต่อกระบวนการในการจัดสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยเน้นผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลาง ซึ่งผู้เรียนสามารถที่จะเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ได้ และจะต้องใช้กิจกรรมนั้นๆ ด้วย อีกทั้งยังจะต้องเข้าร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ที่เพื่อนสมาชิกได้เลือกไว้ ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลายด้วย จากผลของการให้ผู้เรียนได้เป็นผู้กำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนเองว่า ผู้เรียนมีความต้องการจะเรียนรู้อะไร ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นในเรื่องของการพัฒนาการสร้างอาชีพสร้างรายได้ การพัฒนาทักษะการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น การออกกำลังกาย การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีความสุขที่ได้ร่วมทำกิจกรรมในกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ฉวีวรรณ อุปมานะ (2560)** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการภายใต้โรงเรียนผู้สูงอายุต้องมีการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม โดยสิ่งสำคัญที่สุดคือ ต้องทำกิจกรรม 3 อ. คือ อาหาร อารมณ์ และออกกำลังกาย เป็นเรื่องที่น่ายินดีที่มีผู้สูงอายุให้ความสนใจในการดูแลตนเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ให้ความสำคัญ และขอเป็นส่วนหนึ่งร่วมกับชุมชนในการบ่มิสร้างสุขให้แก่ผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่า รูปแบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีการประยุกต์ใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความรู้และมีการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

รูปแบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จากการวิจัยพบว่า มีอยู่ 2 รูปแบบคือ รูปแบบการสังคมสงเคราะห์ในการดูแลสุขภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุ และรูปแบบการพัฒนาสวัสดิการในการดูแลสุขภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยชมรมผู้สูงอายุจะมีบทบาทสำคัญในการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเพื่อกำหนดกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมที่สำคัญ คือ การออกกำลังกาย การดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุมีแนวคิดสำคัญ คือ การสร้างอาชีพโดยการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุนั้นจะเน้นไปที่การมีส่วนร่วมจากองค์กรภาคีเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนรวมถึงองค์กรภาคีเครือข่ายทั้งในจังหวัดลำพูนทุกๆ อำเภอด้วย โดยเฉพาะองค์กรภาครัฐที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในเรื่องของ งบประมาณ การบริหารการดำเนินการ การอำนวยความสะดวก การบริหารจัดการจัดการและการสรุปผล ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จในการบริหารการดำเนินการส่วนมากแล้วจะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานของภาครัฐเป็นอย่างดี เพราะบางพื้นที่ของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ อบต.และเทศบาลตำบลยังไม่มีศักยภาพเพียงพอในการบริหารการดำเนินการและการบริหารจัดการที่ดีพอ จึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรชุมชนที่นับได้ว่ามีบทบาทสำคัญ ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ชุมชนบางแห่งได้มีองค์กรต่างๆ มากมาย ในหลายๆ องค์กรมีผู้สูงอายุเข้าไปเป็นสมาชิก ซึ่งผู้สูงอายุเหล่านั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญทั้งในองค์กรชุมชนและโรงเรียนผู้สูงอายุด้วย และนอกจากนั้นผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้ผู้สูงอายุ

ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆร่วมกับองค์กรชุมชนและองค์กรหน่วยงานอื่นๆสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริพร ทาชาติ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาดูแลผู้สูงอายุวิถีพุทธ : กรณีศึกษาศาสนาสงเคราะห์ผู้สูงอายุ วัดป่าหนองแขง จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้หลักอริยมรรค (มรรคมืองค์แปด) มาจัดการดูแลผู้สูงอายุภายในวัด ให้ผู้สูงอายุปฏิบัติตามวิถีพุทธ มีสวัสดิการในการทำงาน การแก้ปัญหาชีวิตและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ด้วยการบริหารจัดการแบบวิถีพุทธ การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วยวิถีพุทธ ให้ผู้สูงอายุสร้างเครดิตของตนให้บุคคลภายนอกเชื่อถือ มีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน มีส่วนร่วมในการประกอบพิธีบุญประเพณีในวัด ผู้สูงอายุมีการเตรียมตัวตามแบบวิถีพุทธและผู้สูงอายุทุกคนมีความสุขอย่างแท้จริง

ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานการดูแลผู้สูงอายุ มี 6 ด้าน คือ ปัญหาการขาดแคลนการบริหารจัดการด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ ปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินงานการดูแลผู้สูงอายุ ปัญหาข้อจำกัดด้านบุคลากร ปัญหาการขาดข้อมูลอย่างบูรณาการ ปัญหาการขาดแคลนพาหนะในการเดินทาง ปัญหาการขาดอุปกรณ์เสริมในการดูแล สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกลินส์ ชีทาตติ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรค ด้านงบประมาณไม่เพียงพอ ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมน้อยเพราะเดินทางไม่สะดวก ขาดวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ ไม่มี สถานที่เหมาะสมในการจัดตั้งโรงเรียน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบการให้สวัสดิการผู้สูงอายุรูปแบบหนึ่ง แต่ยังพบว่าในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุบางแห่ง ไม่ได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาสร้างเสริมคุณลักษณะของการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ควรจะมีการสอนภาษาต่างประเทศเป็นภาษาที่สอง เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ฯลฯ เสริมในหลักสูตรรายวิชาที่เกี่ยวข้องด้วย

2) การศึกษาวิจัยนี้ ทำให้ทราบว่าในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางพื้นที่ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทั้ง อบต. และเทศบาลตำบลยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งอาจเป็นเพราะปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้จะเป็นส่วนช่วยในการทำแผนนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นในการนำข้อมูลนี้ไปเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในท้องถิ่นต่อไป

ข้อเสนอแนะระดับองค์กร

การศึกษาวิจัยนี้ได้ทำการมุ่งเน้นไปที่รูปแบบของการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูนเท่านั้น ถ้าหากว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดจะนำข้อมูลนี้ไปศึกษาเพื่อต่อยอดก็สามารถทำได้ ทั้งในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุและการให้สวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้นควรศึกษาข้อมูลจากท้องถิ่นอื่นเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นจังหวัดลำพูนหรือจังหวัดอื่นก็ได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยนี้ ทางผู้วิจัยกำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลหลักคือ นักเรียนผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 3 แห่งๆ จากโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลลิมปิง 5 คน โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลบ้านกลาง 5 คน

โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลอุโมงค์ หรือ โรงเรียนดอกขอมพอดำบาลอุโมงค์ 5 คน จึงทำให้ได้รับข้อมูลที่แตกต่างกันมาก เพราะวาระระดับความรู้ขั้นพื้นฐานแตกต่างกัน อีกทั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นที่บางแห่งยังไม่ได้ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์ในการวิจัย เพราะว่าเจ้าหน้าที่มีภาระงานหน้าที่รับผิดชอบในหน่วยงานมาก และรวมถึงนักเรียนผู้สูงอายุบางคนมีความบกพร่องทางการฟังสนทนา เพราะอายุมากอยู่ในวัยชราจึงเป็นอุปสรรคในการรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรเป็นการศึกษาวิจัยแบบเจาะจงพื้นที่ที่แคบลง หรือองค์กรเดียวโดยเฉพาะเพื่อความสะดวกและเก็บข้อมูลได้สมบูรณ์ดียิ่งขึ้น เพื่อสร้างเป็นรูปแบบและพัฒนารูปแบบในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างสมบูรณ์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง พระอธิการสมนึก จรโณ, ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร. กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาและตรวจสอบติดตามงานวิจัยด้วยดีตลอดมา เจริญพรขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลทุกๆ ท่านที่เมตตาอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ ขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยเรื่องนี้จะประโยชน์ต่อบุคคลที่มีความสนใจเพื่อการทำวิจัยในอนาคตต่อไป คุณค่าและประโยชน์งานวิจัยเรื่องนี้ ขอมอบเป็นเครื่องสักการะแก่พระอุปมาจารย์ ครูอาจารย์ และบิดามารดาที่วางรากฐานการศึกษาให้แก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

บรรณานุกรม

1.ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

(1) หนังสือ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). **ธรรมนุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 82. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก.

(2) วิทยานิพนธ์/วารสาร

โกสินทร์ ชี้ทางดี. “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลพบุรี”. **วารสารวิชาการ**

มหาวิทยาลัยปทุมธานี. ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562): 325

สุทธิพงศ์ ปานเพ็ชร. (2550). “การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับวิถีชีวิตของชุมชน”. **รายงานการวิจัยอิสระ**, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ฉวีวรรณ อุปมานะ. (2560). “การพัฒนาแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี.” การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย ระดับชาติราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 3 “นวัตกรรมที่พลิกโฉมสังคมโลก.”

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตคนเชิงสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่”
วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สิริพร ทาชาติ. (2550). “การดูแลผู้สูงอายุวิถีพุทธ : กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุวัดป่าหนองแขง จังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

(3) เว็บไซต์

ราชกิจจานุเบกษา พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2556. แหล่งที่มา <http://www.ratchakitcha.sqc.go.th>. [5 มิถุนายน 2558].

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ. โลกของผู้สูงอายุไทย. แหล่งที่มา <http://www.thaihealthor.th/node/9024>. [5 มิถุนายน 2558].